

Maďarský atlas ptáků

ISBN 978-615-5673-67-2

Josef Chytil

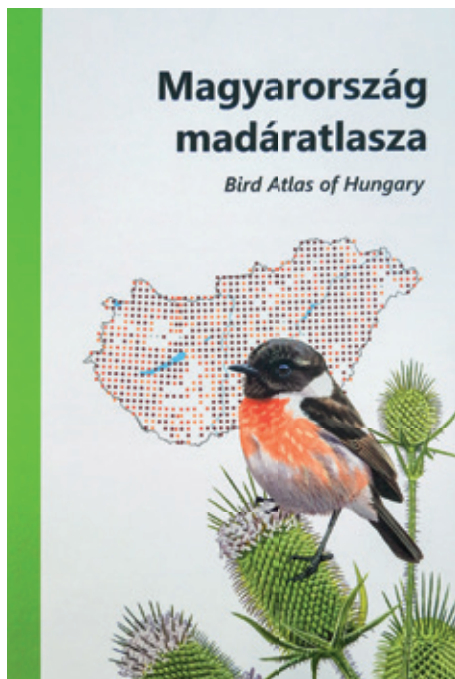
Ornitologická stanice Muzea Komenského v Přerově, Bezručova 10, 750 02 Přerov; chytil@prerovmuzeum.cz

Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovácz P., Nagy K. & Schmidt A. (eds.) 2021: *Magyarország madáratlasza*. Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest. 800 str.

Evropské mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 2014–2017 vyústilo v některých zemích Evropy ke zpracování vlastních hnízdních atlasů. Česko je v tomto ohledu na naprosté špičce; celkem čtyři hnízdní atlasy z našeho území představují v evropském kontextu výjimečný počín. Na opačné straně se nachází Maďarsko, které v loňském roce vydalo svůj vůbec první hnízdní atlas. Ten je ovšem pojat velkoryse, protože se ani zdaleka nejedná jen o atlas hnízdní, ale jde o celkový přehled avifauny Maďarska včetně všech historických údajů.

První podstatná poznámka se týká hned rozsahu úvodních kapitol: osobně bych předpokládal a tak významné publikace alespoň trochu vyrovnaný rozsah maďarského a anglického textu; maďarština rozhodně nepatří mezi čtivé ani rozšířené jazyky. Opak je pravdou – zatímco maďarský text zaujímá 38 stran, anglický souhrn se vešel na pouhých 7 stran. Pravdou je, že v celé knize jsou alespoň u všech obrázků, map i grafů anglické popisky.

Atlas je zpracován na standardní evropské úrovni vycházející z mapování a zpracování atlasu evropského (KELLER et al. 2020). Mapování probíhalo ve standardních čtvercích 10×10 km. U pravidelně (a početně) hnízdících druhů jsou uvedeny mapy rozšíření ve všech mapovacích kvadrátech v obvyklé stupnici (možné, pravděpodobné a prokázané hnízdění), u druhů vzácně hnízdících jsou v mapce hnízdění zpracována ve formě bodů do r. 1950 a v obdobích 1951–2000, 2001–2013 a 2014–2019. Další mapky u těchto druhů znázorňují pravděpodobnost výskytu v hnízdním období (ve stupnici 0–1), předpokládanou rela-

tivní hustotu v hnízdním období, pravděpodobnost výskytu a hnízdění v jednotlivých měsících, populační trend v hnízdním období pro období 1999–2017 a případně i index populačního trendu mezi obdobími 2000–2004 a 2014–2018 ve stupnici -1 až +1. U druhů hnízdících méně početně jsou některé z uvedených map či grafů vynechány, vždy je ale uvedena alespoň mapka hnízdního rozšíření z let mapování 2014–2018. Z pohledu systematiky ptáků je využíván IOC taxonomický systém varianty 20.2 (GILL ET AL. 2020).

Zpracování každého druhu je uvedeno maďarským, latinským a anglickým názvem, početností ve světě (počet párů, trend početnosti a stupeň ohrožení), v Evropě (počet párů, trend početnosti a stupeň ohrožení) a Maďarsku (charakter výskytu, kategorie ochrany včetně zákonem stanovené „hodnoty“ ptáka, početnost v párech a zjištěný trend). Všechny druhy jsou také ilustrovány výstižnou kresbičkou. U druhů nehnízdících jsou ve formě šedých bodů v podkladové mapě zmapovány čtverce s alespoň jedním údajem z let 2014–2019 (sběr dat byl ukončen k 31. 12. 2019). Podkladová mapa znázorňuje u všech druhů formou čtyř stupňů šedé barvy intenzitu mapování v jednotlivých čtvercích. Maďarský text je zahajován výčtem poddruhů, jejich výskytu v Maďarsku, následují změny v rozšíření v Evropě a podrobnější charakter výskytu v Maďarsku včetně výše uvedených typů map. Pro nehnízdící druhy je uveden charakter výskytu, početnost včetně příkladů výjimečných počtů za průtahu, u nejvzácnějších druhů jsou konkrétně zmíněna všechna zjištění. Druhový text je ukončen velmi stručným anglickým souhrnem včetně uvedení autora textu. Pro jiho-moravské ornitology je určitě zajímavým údajem nejvyšší zjištěný počet bernešky rudokrké (hejno 1125 ex.! v roce 2014).

Českého čtenáře (a ochránáře) jistě zaujme údaj o zákonné normě stanovující hodnotu druhu (což v Česku dlouhodobě schází). Nejvyšší sumu (1 milion forintů, tedy ca 60 000 Kč) za zabítí ptáka nebo zničení hnízdění uvádí Maďarsko u celkem 11 druhů (husa malá, berneška rudokrká, koliha tenkozobá, kulík mořský, drop velký, orel královský, orel křiklavý, orlík krátkoprstý, orel mořský, raroh velký a rákosník ostřicový).

Na území Maďarska bylo ke konci roku 2019 zjištěno 420 druhů ptáků, z toho 211 hnízdících pravidelně, 6 druhů nepravidelně, 59 druhů pravidelně protahujících, 10 druhů zimujících a 134 jsou vzácné

druhy. Určitě zajímavé je srovnání s dřívějším přehledem avifauny Maďarska (MAGYAR et al. 1998), který ke konci roku 1997 uvádí pouze 373 druhů v kategoriích A, B a C. Je o výrazně rozdílnou situaci ve srovnání se situací u nás; za stejné období do seznamu avifauny Česka přibýlo pouhých zhruba 10 druhů, ve srovnání s téměř 50 maďarskými.

Celkově je maďarský atlas zpracován příjemně graficky, dobře se v něm orientuje, pro středoevropské ptákaře je výhodný i přehled jednotlivých pozorování u vzácných zatoulanců. Kniha je zakončena souhrnnou tabulkou s údaji o charakteru výskytu a početnosti všech druhů ptáků zjištěných na území Maďarska, jmenným seznamem všech mapovatelů, rozsáhlým přehledem literatury (36 stran) rozděleným na úvodní kapitoly a práce týkající se jednotlivých druhů; úplný závěr potom představuje maďarský, anglický a latinský druhový rejstřík.

LITERATURA

- CSÖRGÖ T., KARCZA Z., GERGŐ H., MAGYAR G., GYURÁČ J., SZÉP T., BANKOVICS A., SCHMIDT A. SCHMIDT E. 2009: Magyar madárvonulási atlasz. / Maďarský atlas migrace ptáků /. Kossuth Kiadó, Budapest.
- GILL F., DONSKER D. & RASMUSSEN P. (eds) 2020: IOC World Bird List (v13.1).
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M.V., BAUER H.-G. & FOPPEN R.P.B. 2020: European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- MAGYAR G., HADARICS T., WALICZKY Z., SCHMIDT A., NAGY T. & BANKOVICS A. 1998: Nomenclator avium Hungariae. An annotated list of the birds of Hungary. Madártani Intézet – MME – Winter Fair, Budapest – Szeged.